

ФРАНСИС БРЕТ ХАРТ ДВАМА АМЕРИКАНЦИ

Превод от английски: Сидер Флорин, 1984

chitanka.info

Може би ако трябва да се каже нещо съществено за преселването на семейство Мейнард в Европа, то е единствено изключителният факт, че господин Мейнард не отиде там с надеждата да омъжи дъщеря си за благородник. Чарлстънски търговец, чиято фирма имаше зад гърба си две почтени поколения, преди тридесет години той обладаваше известно чувство за собствено достойнство, с което нямаше нужда от странична помощ и чуждестранна подкрепа, и е във висша степен вероятно, не в намерението му да прекара няколко години в чужбина не е имало никакви скрити подбуди, а само търсене на удоволствия и желание да види много неща — главно, от миналото, — каквито отечеството му не притежаваше. Неговото бъдеще и бъдещето на семейството му бяха в родната страна, но като трезво мислещ човек, той се нагоди временно към новата обстановка. При това нагаждане се наложи да научи много неща от другите, а другите — да научат нещичко от него; той откри, че най-добрите хора се отличават с голяма скромност, равна на неговата, и поправи убеждението им, че американец от южните щати има повече или по-малко негърска кръв в жилите си и че макар и да притежава роби, не е непременно представител на аристокрацията. С издаващия го диалект, от който не го беше срам, с откровеното си приятелско държане, съчетано с подкупващо учтиви обноски, които правеха дори републиканското му „господине“ да звучи като прието обръщение към кралска особа, той беше винаги уважаван и рядко погрешно разбран. Когато това се случеше, не беше лесно на този, който го е разбрал погрешно. Като тип той изпъкваше и беше оригинален като братовчедите си англичани, да се подражава на които тогава не бе на мода. Затова, дали в хотела на някоя столица, в казиното на минерални бани, или в по-скромен пансион в швейцарско селце, той винаги изпъкваше. По-малко личеше жена му, която с хамелеонските качества на присадените си сънароднички вече беше парижанка в облеклото; още по-малко — дъщеря му, която по това време беше попила отличителните черти на гувернантките си французойки, немкини и италианки. Въпреки това и двете още не бяха се научили да крият американската си националност, нито да се срамуват от нея.

Господин Мейнард и семейството му останаха в Европа три години — престоят му бе продължен от политическите вълнения в родния му щат Южна Каролина. Търговията често помага на хората да

се отърсят от тесногърдието си; отдалечеността от постоянното местожителство разширява кръгозора и оттеглилият се на почивка търговец бе предвидил краха на политиката на неговия щат, а от гледната точка на цяла Европа, вместо обичайния сбор от отделни щати, съзря цялата си родина. Но понеже вълненията нарастваха, в края на краищата той се видя принуден да се върне, със слабата надежда да направи нещо за уталожването им, и взе жена си със себе си, а дъщеря си остави в едно училище в Париж. Горе-долу по това време обаче един-единствен топовен изстрел срещу националното знаме във Форт Съмтър разтърси цялата страна, отекна чак в Европа и накара някои горещи сърца да се върнат, за да воюват за щата или за родината, изпрати други, не толкова горещи, в безславно изгнание, но което бе най-печално, прекатури ученическия чин на девойката в парижкия пансион! Защото този изстрел потопа корабите на Мейнард на кейовете на Чарлстън, разпиля балите памук, приготвени на пристанището за товарене и го накара, разорен, да постъпи въпреки убежденията си в щатската войска. Хелън Мейнард, като добра дъщеря, бе умолявала баща си да ѝ позволи да се върне и да сподели с него опасностите, но отговорът гласеше „да почака“ докато приключи деветдневната лудост на това въстание. Тази лудост продължи шест години, надживя Мейнард, чиято изпълнена със съмнения побеляла глава падна в сражението при Бул, надживя безцветната му вдовица и остави Нели сираче без пукната пара.

Въпреки това тя запази достатъчно от духа на своята родина, за да остане смела и независима от миналото си. Казват, че когато получила съобщението, малко поплакала, а след това оставила писмото и малкото си пари за последния месец в скута на мадам Абла. Мадам била съкрушена.

— И вие... осиромашало и осиротяло ангелче... какво сега?

— Една част от това ще си припечеля обратно — каза осиротялата девойка с неподправена откровеност, — защото говоря френски и английски по-добре от другите момичета и ще ги уча, докато мога да постъпя в консерваторията, понеже имам глас. Вие сама сте го казвали на татко.

На такава ангелска прямота не можеше да се възрази. Мадам Абла имаше сърце... нещо повече, тя притежаваше вродената проникателност на францужойка, директорка на пансион. Ученичката-

американка седна на учителската катедра — сърдечните ѝ приятелки и съкласнички станаха нейни ученички. На някои от най-богатите, а те бяха главно нейни сънароднички, тя продаде най-елегантните и най-модните си рокли, накити и украшения на много добра цена и сложи парите настрана за в бъдеще, за консерваторията. Работеше упорито, понасяше търпеливо всичко, освен състраданието.

— Бих искала да знаете, госпожице — каза тя на госпожица дьо Лейн, дъщеря на собственика на прочутата фирма за муселин „Дьо Лейн & сие, Ню Йорк“, — че каквото и да е положението ми *тук*, няма да позволя да ме покровителствува дъщерята на един продавач на панделки. Моят случай не е чак толкова „печален“, благодаря ви! И предпочитам да не се говори, че съм видяла „по-добри дни“, от хора, които не са ги видели. Хайде! Няма защо да чукате с молива си по чина, когато ми говорите, защото ще викна „Вън!“ пред целия клас!

Такова прискърбно избухване естествено отчужди някои от съотечественичките ѝ, които бяха прекалено чувствителни спрямо произхода си, а тъй като тези, които тържествуваха с жалките останки на имперското владичество и се веселяха в сетните оргии на разклатения кралски двор, образуваха доста многобройна колония, в крайна сметка това ѝ костваше учителското място. Една толкова аристократична американка не можеше да бъде търпяна от истински по рождение американки, които ухажваха дьо Морни заради бляскавото великолепие на Сен Клу и Тюйлери, и госпожица Хелън загуби тяхната благосклонност. Но тя беше вече спестила достатъчно за „La Conservatoire“ и една таванска стаичка в много висока сграда на много тясна уличка, която се вливаше в безкрайния поток на Рю Лафайет. Тука в течение на четири години тя тичаше редовно на работа и обратно, с неуморната жизненост на младостта и непреклонната воля на зрялата възраст. Тук можеха да я видят винаги — в дъжд и слънчев пек, лете и зиме, през мекия сезон, когато големите кафенета се разширяваха под топлите слънчеви лъчи с безброй масички на тротоара или когато червеникавата светлина на пивниците падаше през замръзналите стъкла на прозорците върху вдигнатите яки на минаващите край тях, свили се от студ парижани.

Половин Париж бе надзъртал на минаване в ясните ѝ сиви очи. По-малка и не много млада част от парижаните се беше обръщала и тръгвала подир нея с много малка полза за себе си и за щастие без

никаква заплаха за нея. Защото дори в младата си зрялост бе запазила детинската си обич и близкото познанство с този голям град, дори поддържаше невинно приятелство с уличните метачи, будкаджии и продавачи на лимонада, а строгостта на портиерското съсловие се стопяваше пред нея. С житейския опит на непокварено, практически дете, тя от само себе си отбягваше или отминаваше всичко, което не би интересувало едно дете, и запазваше ненакърнена своята чистота и известна присъща на националността и трезва непринуденост. Разправя се една история как веднъж в ранна младост, когато играла в градината на Тюйлери, я заговорил един господин с боядисани мустаци, начервени бузи и отпуснати клепки. Били разменени учтиви любезности.

— А как ти е името... *ma petite*?

— Елен — отвърнало наивно младото момиче.

— А — рекъл любезният господин, като си пригладил галантно мустаци — щом ти си Елена, аз съм Парис.

Момичето го погледнало с ясните си очи и сериозно промълвило:

— Пардон, ваше величество не е Париж, а Франция!

Тя запази детинското си безстрашие като бедна студентка в Консерваторията, обикаляше самичка целия Париж с моминската си пола, неопетнена от позлатения прах на булевардите или от мръсотията на страничните улички; знаеше най-добрите магазини за приятелките си и най-евтините за личните си оскъдни покупки; закусваше за по няколко су с бледи шивачки, чиято тъга разбираше, и дръзки балеринки, чиято веселост не разбираше; знаеше къде може да се видят най-ранните пъпки по кестеновите дървета в Болонската гора, кога се раззеленяват склоновете на Бют Шомон и коя стара жена продава най-евтините цветя пред Мадлен. Сама и независима, тя спечели симпатиите на мадам Библо, портиерката, и нещо повече — доверието ѝ. Тя никога не я питаше къде отива и откъде идва. Малката американка умееше да се пази сама... ах, да можеше синът и Жак да бъде толкова разумен! Госпожица Мейнард би могла да си спечели повече приятели, стига да искаше, би могла да подаде ръка на простодушните и весели бедняци измежду собствените си артистични сънародници, но нещо в кръвта и я караше да гледа с недоверие бохемството; за нея бедността ѝ беше нещо твърде свято, за да бъде предмет на шеги или дружеско споделяне — тя преследваше

артистичната си цел твърде дълго и твърде сериозно, за да я излага на краткотрайни въодушевления. Би могла да си намери приятели в собствената си професия. Професорът ѝ отвори свещените врати на семейния си кръг за младото американско момиче, на нея ѝ хареса изтънчеността, финесът и радостното споделяне на отговорностите в това френско семейство, толкова далечно от англосаксонската представа, но имаше известни ограничения, които, с право или без право, дразнеха американските ѝ разбирания за свободата на девойките, и тя без колебание изтичваше край първия етаж и се качваше горе до своя таван, свободното небе и независимостта. Тук понякога срещаше друг вид независимост в лицето на мосю Алфонс, двадесет и две годишен, и тази, която би трябвало да бъде мадам Алфонс, седемнадесетгодишна, и те често разменяха поздравии на площадката с голямо уважение един към друг и колкото и да е странно, без смущение или принуда. След време дори си даваха назаем кибрит, без страх и без опасения и свян, докато един ден родителите на мосю Алфонс не го прибраха и изоставената така наречена мадам Алфонс във весел пристъп на откровеност изказа пред Хелън личното си мнение за мосю и от висотата на седемнадесетгодишния си опит предупреди двадесетгодишното американско дете да се пази от подобни усложнения.

Един ден, когато наближаваха изпитите за присъждане на награди, а нейните средства бяха на изчерпване, тя се видя принудена да потърси един от познатите ѝ по-скромни ресторанти за икономична закуска. Но не беше гладна и след две-три хапки остави поръчаното недоядено, а в това време някакъв млад мъж влезе и седна малко разсеяно на нейната маса. Когато вече беше отишла при тезгяха да плати няколкото су и случайно вдигна очи към закаченото над касата огледало, тя видя в него непознатият бързо да се оглежда, да прибира от чинията и начупеното хлебче и дори останалите от нея трохи и също така бързо да ги увива в носната си кърпа. В това нямаше нищо чудно, беше виждала нещо подобно и преди в тези по-евтини кафенета — това беше малка кражба за птичките в градините на Тюйлери или заместител на гума за бедни художници при поправяне на рисунките им с пастел. Но хубавото му лице странно се изчерви, което събуди у нея неочаквано съжаление, накара собствените ѝ бузи да пламнат от съчувствие и тя го изгледа по-внимателно. Обърнатият сега към нея

гърб беше широкоплещест и симетричен и свидетелствуваше за снага, изискваща по-силна храна от чашата кафе и хлебчето, които си беше поръчал и бавно поглъщаше. Дрехите му, добре ушити, макар и износени, му прилягаха стегнато, по войнишки, и подчертаваха положително войнишкото му държане. Някак я смути това, че вдигаше чашата си с лявата ръка, докато едно леко движение разкри факта, че десният му ръкав беше празен и закопчан с игла за сакото. Беше с една ръка. Тя извърна състрадателния си поглед настрана, но се забави за няколко покупки на тезгяха, докато непознатият плати сметката си и излезе. Ала се изненада, като видя да оставя на келнера съвсем необичайно бакшиш от едно су. Може би беше някой ексцентричен англичанин; положително не приличаше на французин.

Тя съвсем забрави тази случка и подиробед отиде с няколко състудентки да пообиколи галериите на Лувър. Беше „ден за репродукции“ и докато приятелките и се забавяха край триножниците на разни студенти с приятното съзнание, че и самите те са „хора на изкуството“, малко замислена, тя бе отишла напред. Приемаше собственото си изкуство твърде сериозно, за да храни голям интерес към друго, а известното лекомислие в бръщолевенето на другарките ѝ с младите художници я дразнеше. Изведнъж тя се спря: беше влязла в по-малко посещавана зала; в единия край стоеше единствен триножник, но столчето пред него беше празно, а собственикът му се беше изправил в нишата на прозореца гърбом към нея, беше извадил копринена кърпа от джоба си. Тя позна правите рамене, позна кърпата, а като я разгъна, позна остатъците от закуската си, когато той започна да я яде. Това беше едноръкият мъж. Тя се скова неподвижна и стаила дъх, тъй че той изяде няколко залька, без да я забележи и дори седна пак на мястото си пред триножника, не усетил присъствието ѝ. Звукът на приближаващи се крачки я накара да се раздвижи също и тя пристъпи към художника. Но той явно беше свикнал разни хора да спират да го наблюдават и спокойно продължи работата си, без да обърне глава. Когато чуждите крачки я отминаха, тя доби смелост да застане зад гърба му и да погледне рисунката. Беше архитектурна студия на един от дворците на Каналето — дори и нейният неопитен поглед бе поразен от живостта и верността на рисунката. Но усети да се събужда у нея и чувство на разочарование: защо и той не рисува като другите репродукция на някой шедьовър? Забелязал най-сетне

неподвижната жена зад гърба си, той се изправи и с лек учтив жест, малко нерешително се дръпна настрана с думите:

— Vous verrez mieux la^[1]...

— Благодаря ви — отговори госпожица Мейнард на английски.

— Но аз не исках да ви преча.

Той бързо я погледна за първи път в лицето и рече:

— А, вие сте англичанка.

— Не, аз съм американка!

Лицето му светна.

— И аз съм американец.

— Така си и помислих.

— Поради лошия ми френски?

— Не! Защото не вдигнахте очи да видите дали жената, на която оказвате любезност, е стара или млада.

Той се усмихна:

— А вие, мадмоазел... вие не промърморихте комплимент за репродукцията зад гърба на художника.

Тя също се усмихна, все пак с малко свито сърце при мисълта за хляба. Обаче с облекчение разбра, че очевидно не я е познал.

— Вие сте скромен — забеляза тя, — не се опитвате с шедьоври.

— О, не! На колоси като Тициан и Кореджо трябва да се служи с две ръце. Аз имам само една — каза той полушеговито, полутъжно.

— Но вие сте били войник — рече тя с бърза догадка.

— Не дълго, само през нашата война... докато се видях принуден да не си служа с нищо по-голямо от мастихин^[2]. Тогава се върнах у дома в Ню Йорк и понеже нямаше какво да правя там, дойдох тук да уча.

— Аз съм от Южна Каролина промълви тя тихо и се изчерви.

Той остави палитрата и погледна черната и рокля.

— Да — продължи тя упорито, баща ми загуби всичко, каквото имаше, и бе убит в бой със северняците, аз съм без баща и майка... ученичка в консерваторията.

Нямаше навика да споменава за семейството си или за загубеното състояние, сама не знаеше защо го направи сега, но нещо я накара да му го каже веднага и да разчисти тази сметка. Въпреки това огорчи я състраданието на сериозното му лице.

— Много съжалявам — каза той простичко. После, като помълча, добави с мила усмивка: — Във всеки случай ние с вас няма да се караме тук под крилата на френските орли, които са приютили и двама ни.

— Исках само да ви обясня защо съм сама в Париж — отговори тя вече не толкова враждебно.

Тогава той откачи палитрата, която изобретателно се крепеше на каишка, сложена през рамото под липсващата ръка, и отвори папката със скици, която лежеше до него.

— Може това да ви се види по-интересно от репродукцията, която се опитам да направя, само за да схвана похвата на този човек. Това са скици, които съм рисувал тук.

Там имаше един контрафорс на Нотр-Дам, черен свод на Пон-Ньоф, част от един стар двор във Фобур Сен-Жермен — всички много свежи и много хубави. И все пак, с пресния още спомен за бедността му, тя не можа да се въздържи и да не каже:

— Но ако направите репродукция на един от тия шедьоври, знаете, че бихте могли да я продадете. Такива неща винаги се търсят.

— Да — отговори той, — но пък тези ми помагат в моята специалност, изучаването на архитектурата. Може да не е много амбициозно — добави той замислено, — но — оживи се той пак, — аз продавам и тия скици. Те доста се търсят, уверявам ви.

На Елън пак и се сви сърцето. Сега си спомни, че бе виждала такива скици — не се и съмняваше, че са били негови — в евтините дюкянчета на Рю Поасониер, със сложена на тях цена, по няколко франка едната. Тя гледаше мълком, докато младият мъж търпеливо ги обръщаше. Изведнъж от нея се изтръгна едно възклицание.

Той тъкмо беше стигнал до малка скица, която на пръв поглед представляваше като че ли куп объркани покриви, тавански прозорчета и комини, стигащи до горния край на листа. Но те бяха окъпани от бялата слънчева светлина на Париж, на фона на синьото небе, което тя познаваше толкова добре. Имаше на нея песъчливи кристалчета и ръжда по керемидите, червен, кафяв и зеленикав мъх на улуците, а по-долу — по-живи багри на мушкато и теменужки в саксии под бели платнени перденца, които закриват малките стъкла на мансардните прозорци, но всяка жалка подробност бе оживена и преобразена от поезията и романтиката на младостта и дарбата.

— Вие сте видели това? — попита девойката.

— Да. Това е етюд на гледката от моя прозорец. Човек трябва да се качи високо за такива ефекти. Ще бъдете изненадана, ако можете да видите колко по-друг е въздухът и слънчевата светлина...

— Няма да бъда изненадана — тихо го прекъсна тя. — Аз съм го видяла.

Хелън прокара върха на тънкия си показалец по скицата, докато стигна мъничко прозорче на капандура в левия ъгъл, наполовина скрито от крив комин. Перденцата бяха дръпнати. Спряла пръста си на тази точка, тя рече въпросително:

— И вие сте видели *този* прозорец?

— Да, много добре. Спомням си, че беше винаги отворен и стаята изглеждаше празна от сутрин до вечер, когато пердето беше дръпнато.

— Това е моята стая — простичко каза тя.

Очите им се срещнаха при това неочаквано признание на еднаквата им бедност.

— А моята — обади се той весело, — откъдето съм рисувал тая гледка, е в дъното и още по-високо на другата улица.

Двамата се засмяха, сякаш някаква особена натегнатост се махна, Хелън в облекчението си забрави дори за случката с хляба. Тогава сравниха впечатленията от преживелиците си, от различните портиери, от поддържането на домакинството, от евтините магазини и поевтините ресторанти на Париж... с изключение на един. Тя му каза името си и научи, че той се казва Филип... или, ако тя предпочита, майор Острандър. Изведнъж, като погледна към другарките си, които се бяха спрели демонстративно недалеч от тях, видели, че приказва доста интимно с много хубав мъж, за миг ѝ се дощя — и тя не знаеше защо — да беше по-грозен. Това мигновено сепване се подсили от влизането на дама и господин (доста изискани в облеклото и държането), които се бяха спрели пред тях и разглеждаха и художника, и работата му, и неговата другарка с доста безочливо любопитство. Хелън усети, че изтръпва, другарят ѝ се скова по войнишки. За миг изглеждаше, че повлияни от това досадно внимание, те ще се разделят с официална европейска учтивост, но внезапно ръцете им се срещнаха за американско ръкостискане и те се разделиха със сърдечна усмивка.

Хелън се присъедини пак към другарките си.

— Така, а? Ти си завоювала наскоро придобита, но неизвестна гръцка статуя? — подхвърли игриво мадмоазел Рене. — Трябва да откриеш подписка за възстановяване на ръката му, ако се намери съвременен скулптор, който да я направи. Би могла да подскажеш това на двамата руски благородници, които се въртяха около него, като че ли искаха да го купят и него заедно с картината му. Госпожа княгинята е достатъчно богата, за да може да задоволява артистичните си вкусове.

— Той е мой съотечественик — просто обясни Хелън.

— Той положително не говори френски — рече дяволито мадмоазел.

— Нито мисли на френски — отвърна Хелън с не по-малко оживление. Въпреки това почувствува съжаление, че не го е видяла без други хора наоколо.

Този ден, довършвайки упражненията си, вече не се сети за него. Но на другата сутрин, когато отиде да отвори прозореца след като се облече, тя се дръпна с едно ново чувство, после направи дупчица в пердето и загледа отсрещните покриви. Беше ги виждала много пъти преди, но сега те ѝ се видяха по-живописни, което — понеже тази гледка, разбира се, беше обратната страна на скицата на бедния художник — беше един преобразен от нея спомен. Тогава тя любопитно обиколи с поглед редицата прозорци на едно равнище с нейния, обаче всички те, с откриващите се случайно картинки от живота зад тях, ѝ бяха също познати, сега вече се чудеше кой ли е неговият. Необясним интерес най-после я накара да погледне по-нагоре. По-високо в ъгловата къща и толкова близо до покрива, че изглеждаше почти невъзможно възрастен мъж да застане изправен зад него, имаше кръгло таванско прозорче, гледащо надолу към другите покриви, и в тази рамка като във винетка се открояваше хубавото лице на майор Острандър. Очите му сякаш бяха обърнати към нейния прозорец. Първият ѝ подтик беше да го отвори и приятелски да му кимне. Ала някакво смесено чувство на дяволитост и свян я накара бързо да се отдръпне.

Въпреки това тя го срещна следващата сутрин да върви толкова близо до жилището ѝ, че това надали би могло да бъде случайно от негова страна. Вървяха заедно чак до консерваторията; в светлината на улицата ѝ се стори, че е блед и бузите му са хлътнали, и се чудеше

дали това не е от принудителната му пестеливост; тя се мъчеше вече да измисли някакъв сложен план, за да го накара да приеме да ѝ бъде гост поне за един обед, когато той каза:

— Мисля, че ми донесохте късмет, госпожице Мейнард.

Хелън широко отвори очи от изненада.

— Двата руски познавачи на изкуството, които ни зяпаха толкова грубо, с удоволствие разгледаха и моята работа. Предложиха ми баснословна сума за една-две мои скици; видя ми се, че това няма да е честно спрямо стария Фавел, търговеца на картини, когото бях принудил да вземе не знам колко такива на една петдесета от тая цена, затова просто ги изпратих при него.

— Как! — възкликна с възмущение госпожица Хелън. — Нима сте били толкова глупав!

Острандър се изсмя.

— Боя се, че това, което наричате моя глупост, не помогна, защото те искаха това, което видяха в папката ми.

— Разбира се — каза Хелън. — Ами че само тая скица на покривите струваше сто пъти повече, отколкото вие... — тя млъкна, защото не и се искаше да се издаде, че знае какво получава за рисунките си, и додаде: — повече, отколкото би ви дал някой от тия лихвари.

— Радвам се, че я оценявате толкова високо, защото нямам намерение да я продавам — каза той неспринудено и все пак така многозначително, че тя направо онемя.

След това Хелън не го видя няколко дена. Подготовката за изпита не ѝ оставяше никакво свободно време, а цялостното задълбочаване в работата не ѝ позволяваше да мисли за нищо друго. Бе изненадана, но не и смутена, когато в деня на раздаване на наградите го видя между дошлите родители и роднини. Госпожица Хелън Мейнард не получи първата награда, нито втората: едно *accessit*^[3] бе всичко, с което я отличиха. Тя узна по-късно, че учителите ѝ отдавна са стигнали до това заключение, поради някакъв вроден недостатък в гласа ѝ. Тя узна много по-късно, че нервността на хубавия художник при този случай събудила дори съчувствието на някои, които били близо до него. Защото самата тя бе останала спокойна и сдържана. Никой друг не знаеше колко съкрушителен бе ударът, разбил надеждите ѝ и превърнал тригодишния труд и лишения в безполезна борба. И все пак,

макар вече да не можеше да учи, тя можеше да обучава — нейният преподавател ѝ намери неколцина ученици, които я спасяваха от нищета. Тази вечер тя закръжи доста весело нагоре в обичайния си полет до гнездото под самата стряха и дори почурулика малко на площадката в отговор на съболезнованията на портиерката, която знаела — боже мой! — що за гад бил директорът на консерваторията и колко лесно било човек да го подкупи, но когато най-последно отпусна уморената си глава на възглавницата, тя си поплака... само мъничко.

Но какво представляваше всичко това пред следващото утро — възхитителното пролетно утро, което окъпа всички покриви на Париж с топлина и надежда, разпали отново ентусиазъм и амбиция в младите гърди и позлати дори голяма част от гнусната кал долу. Видя ѝ се съвсем естествено да срещне майор Острандър няколко крачки след като излезе. В това ярко пролетно слънце и в изпълнената с надежди пролет на тяхната младост те се присмяха на разочарованието от предишния ден. Ах, каква клакьорска история било всичко това! Колкото до самия него, той, Острандър, много повече би предпочел да види тая парижанка с лъснало лице да се усмихва подкупващо на критиците от сцената на „Гранд опера“, отколкото неговата съотечественичка! Консерваторията гледала да вреди Париж, но Париж не бил по-голям от света! Америка още щяла да се изяви във всякакъв вид изкуства — вече имало безплатна художествена академия... трябвало да си имат и своя консерватория. Разбира се, парижката школа и парижката школовка не били за презиране в изкуството, но — слава богу! — тя го имала това и никакви директори не биха могли да ѝ го отнемат! Това и още много други работи си казаха те, докато между другото откриха изведнъж, че и двамата са свободни този ден. Защо пък да не използват това чудесно време и още по-редкия случай и да не отидат на малък излет из околностите? Но къде? Например в Болонската гора... но това е все още Париж. Фонтенбло? Много далече, винаги има много художници да правят скици в гората... а той би искал този ден „да забрави за занаята“! Версай?... О, да! Версай!

И отидоха там. Той не беше нещо ново и за двамата; Острандър го познаваше като художник и като американец-читател на исторически френски романи — читател, който прескача тези измислени дворцови интриги, измислени идилии от Малкия Трианон и

измислени геройства на лукави царедворци, за да стигне до Лафайет. Хелън го познаваше от детските си години, когато се бе мъчила да избегне тези уроци на родолюбивия си баща, но беше се наслаждавала на гората, на парка, на терасите и особено на ресторанта при портите на парка. Този ден те го приеха като момче и момиче — с довольното, всезнаещо снизхождение на младостта към едно минало, толкова по-лошо в сравнение с настоящето. На Острандър това сивооко самостоятелно американско-френско момиче се виждаше много по-издигнато от угодливата придворна дама, брокатът на чиято рокля бе шумолял през тези салони, а Хелън смътно си даваше сметка за правотата в дяволитата забележка, подхвърлена от състудентката ѝ по адрес на нейния другар тогава в Лувър. Положително тук нямаше класическа статуя, която можеше да се сравни с едноръкия войник-художник. Във всичко това засега нямаше още нито увлечение, нито любов, а само непресторена приятелска гордост. Но колкото и да бе странно, самото им присъствие и другарско държане будеше у другите нежност, която те двамата още не изпитваха. Семейни групи наблюдаваха как хубавата двойка сърдечно споделя мислите си и с френското горещо одобрение на нежните чувства ги приемаше за въплъщение на любовта. Нещо, което недвусмислено говореше за еднаквото им обществено положение, караше и най-суетните и най-невъздържаните зрители да не им се бъркат и да не подхвърлят дръзки забележки. А когато най-после се отпуснаха един до друг на сгрятата от слънцето каменна пейка на терасата и Хелън наведе тъмнокосата си главица към своя другар, за да сподели с него колко трудности срещала да намери в Париж пиле с ориз, царевични питки и други свои любими американски ястия, един повехнал, но галантен boulevardier^[4] стана от съседната пейка, свали учтиво шапка на хубавата двойка и бавно се отдалечи от тези нежни излияния, които не можеше да си позволи да слуша.

Но сенките на дърветата започнаха да се удължават, да чертаят широки резки през алеята и слънцето се сниши до равнището на очите им. Те много се изненадаха, когато след няколко мига се озърнаха и откриха, че градината е съвсем безлюдна, а когато погледна часовника си, Острандър разбра, че току-що са изтървали един влак, от който, изглежда, се бяха възползували другите разхождащи се. Това нямало значение, след един час имало друг влак, можели да се порадват още

няколко минути на краткия залез и след това да вечерят в тукашния ресторант, преди да си тръгнат. Двамата се изсмяха на това, че са се забравили и без да знаят защо, изведнъж се смълчаха. Лек вятрец ги лъхаше в лицата и шушнеше в редкия листак над главите им. Нищо друго не помръдваше. В светлината на залеза високите прозорци на двореца сякаш бяха отново заблестели с метежните огньове на революцията и сетне рязко помръкнаха. Двамата почувствуваха, че са пълни господари на терасата и на всички спомени, пазени от нея, както и на сенките на тези, които бяха живели и умрели там.

— Много се радвам, че прекарахме тоя ден заедно — съвсем преднамерено наруши мълчанието художникът, — защото утре заминавам от Париж.

Хелън бързо вдигна очи към него.

— Само за няколко дни — продължи той. — Моите руски клиенти... може би би трябвало да кажа моите *покровители*, ми дадоха поръчка да нарисувам етюд на едно старо шато, което княгинята е купила неотдавна.

Мигновен спомен за присмеха на състудентката ѝ относно възможното отношение на княгинята към художника придаде чудновата изкуственост на отговора ѝ.

— Предполагам, че ще ви бъде много приятно — сухо рече тя.

— Не — отвърна той с откровеност, която липсваше на нея. — Бих предпочел да остана в Париж... но... — додаде той с усмивка — това е въпрос на пари и не е за пренебрегване. И все пак... все пак... чувствам някак си, че ви изоставям... че ви оставям тук, в Париж, съвсем сама.

— Аз съм тук сама от пет години — каза Хелън с горчивина, каквато не бе изпитвала никога преди — и струва ми се, че съм свикнала с това.

Въпреки тези думи тя се наведе малко напред и светлокафявите ѝ мигли прикриха очите, устремени към земята и върха на чадъра, който държеше с малките си, облечени с ръкавици ръце между коленете. Той се зачуди защо ли не вдига очи — не знаеше, че то бе отчасти защото в очите ѝ имаше сълзи, а отчасти по друга причина. Когато тя се наведе напред, ръката му съвсем несъзнателно се беше плъзнала по облегалката на пейката, където бяха се опирали рамената ѝ, и тя не можеше пак да се облегне назад, без да се окаже наполовина

прегърната от него. Той не беше помислил за това. Беше погълнат от много по-отвлечени мисли. У него вече бе заговорила тази безкрайна нежност — много по-възвишена от нежността на жената, — нежността на силата и мъжеството спрямо слабостта и крехкостта, нежността, която гледа покровителствено, а не умолително. Инстинктивно желание да я защити го притегляше по-близо до тази приведена, но очарователна фигура и ако тогава той забеляза, че рамената ѝ са хубави, а извивките на тънкото кръстче симетрични, това стана по-скоро с някакво чувство на плахост и полувиновно съзнание, че мислите му не са почтени. Но пък защо да не се опита да задържи това смело и честно момиче до себе си завинаги, защо да не си извоюва правото да го защитава? Защо те двамата, които са сами в тази чужда страна, да не свържат двата си самотни живота, взаимно да си помагат и да бъдат щастливи? Изведнъж изпита неловкост при мисълта, че е трябвало да заговори преди провала в консерваторията, да я накара да осъзнае своята безпомощност, и от тази мисъл леко се изчерви. Дали нямаше да ѝ се стори, че използва нещастieto ѝ? А пък щеше да е толкова лесно сега да обвие кръста ѝ с любеща ръка и да работи за нея и да я защитава с другата! *С другата!* Погледът му се спря на празния ръкав. А, беше забравил това. Той имаше само *една* ръка!

Рязко се изправи — толкова рязко, че Хелън, която също стана, кажи-речи се опря на бързо отдръпнатата му ръка. И все пак при това случайно докосване, от което младата девойка леко потрепери с цялата си снага, все още имаше време да заговори. Но той каза само:

— Може би няма да е зле да вечеряме?

Тя веднага се съгласи, без да знае защо, с чувство на облекчение. Двамата се запътиха мълчаливо и бавно към ресторанта. Не бе промълвена нито една дума на обич, не бе разменен дори нито един поглед, изпълнен с разбиране. Въпреки това някакъв тайнствен инстинкт подсказваше на двамата, че в живота им бе настъпила и отминала една криза и че те никога вече не ще могат да чувствуват един другото така, както бяха чувствували само преди миг. През време на скромната си вечеря говориха много трезво и сериозно; предишният свидетел на доверената им беседа сега би ги взел само за обикновени приятели и щеше пак да сгрещи, както и преди. Те говориха много за своите надежди и перспективи — за всичко, освен за едно! Говориха дори да повторят малкия си излет след завръщането му от

провинцията, докато в сърцата си бяха тайно решили да не се видят вече никога пак. Обаче и двамата бяха разбрали, че това бе любовта, и всеки от тях се гордееше с гордостта на другия, която го караше да я запази в тайна.

Влакът закъсня и вече минаваше десет, когато най-сетне се появиха пред портиерката в дома на Хелън. През време на пътуването и докато минаваха през навалищата на гарата и по улиците, Острандър беше проявил ново и покровителствано държане спрямо младата девойка и след като огледа на първата площадка внимателно и почти свирепо един-двама от съмнителните съжители на Хелън, разшири покровителството си дотолкова, че я придружи чак до площадката на четвъртия етаж, където бе стоята ѝ. Тук се сбогува с нея със сдържана учтивост, която наполовина я наскърби и наполовина зарадва. Тя изпрати с поглед широките му рамена и клатещия се празен ръкав, докато той слизаше по стълбите, след това припряно се обърна, влезе в стоята и заключи вратата. Усмивката беше угаснала на устните ѝ. Отиде до прозореца, притисна горещите си клепки до хладното стъкло и загледа звездите, които бяха почти на равнището на околните покриви. Така остана няколко мига, докато още една звезда се появи по-високо над билото на стрехите — звездата, която търсеше. Но тогава стъклото пред очите ѝ се замъгли от влага, видя се принудена да го избърше с кърпичката си, ала кой знае защо, скоро то се замъгли отново. Рязко се извърна... и си легна.

Но госпожица Хелън не знаеше, когато гледаше отиващата си фигура на покровителя си, че докато слизаше по стълбите, той всъщност отнасяше на широките си рамене доброто име, което с толкова труд си бе спечелила през четирите години самота. Защото, когато слезе на другата сутрин, портиерът ѝ се поклони с нехайно и безсрамно безразличие — последица на дълъг разговор с жена си предишната вечер. Той беше защищавал Хелън с добродушен цинизъм: „ах, че какво искаш — това трябваше да се очаква. Историята в консерваторията реши този въпрос. Бедното дете не може да умре от глад; както няма пукната пара не може да се омъжи. Само че защо ще се събира с други лястовици под стрехите на покривите, като може да си осигури златна клетка на първия етаж? Но момичетата са толкова глупави... при първата си връзка, тогава за тях тя е винаги любов! На втория път са по-умни. А тоя сакат воин и художник е толкова беден,

колкото и самата тя. Бил ѝ съотечественик — добре! — това малко смекчава скандалното положение: човек никога не знае на какво са свикнали американците!“ Първият етаж, който бил склонен да бъде любезен с младата учителка, беше още по-склонен, но по-малко почтителен; един-двама млади мъже се опитаха да се държат фамилиарно, докато надзърнаха в сивите ѝ очи и си спомниха широките рамене на художника. Колкото и да е странно, само мадмоазел Фифин, съседката ѝ на тавана, прояви към нея някакво съчувствие — и за първи път Хелън се уплаши. Тя не го показва обаче, само смени квартирата си на другия ден. Но преди да напусне, поприказва няколко минути с портиера и размени по една-две думи с някои от съжителите си. Вече намекнах, че младата дама умееше да се изразява много точно: служеше си много добре с разговорния френски и познаваше в подробности френския характер. Тя напусна Рю дьо Фриволе № 34 след като вбеси всички, но съвсем не ги убеди в почтеността си.

Но всичко това и много друго скоро бе пометено от парещия повей, преминал през булевардите при избухването на френско-пруската война, и госпожица Хелън Мейнард изчезна от Париж с мнозина от съотечествениците си. Възбуждението стигна дори и в старинното шато в Бретан, където майор Острандър седеше на широката тераса пред триножника си и рисуваше. Жената, която стоеше до него, забеляза, че изглежда разтревожен.

— Какво значение има? — каза тя меко. — Вие сте толкова напреднали в работата си, че можете да я довършите и другаде. Аз нямам много голямо желание да остана във Франция с разположени по границите военни части, докато имам вила в Швейцария, където можете пак да бъдете мой гост. Париж не може да ви научи на нищо повече, приятелю, сега трябва само да творите... и да станете прочут.

— Аз трябва да се върна в Париж — спокойно отговори той. — Имам там приятели... съотечественици... които може да имат нужда от мен сега.

— Ако имате предвид младата певица от улица дьо Фриволе, вече сте я компрометирали. Не можете с нищо да ѝ помогнете.

— Мадам!

Хубавото лице, което му бе добре познато през последните шест седмици, като че ли някак промени характера си. Под маската на

чудната бяла кожа му се стори да вижда високите скули и ъгловатите татарски черти, блестящите очи бяха още по-светли от преди, но бялото в тях беше повече, отколкото беше забелязал досега. Въпреки това тя се усмихна с все тъй смайваща редица блестящи бели зъби и каза със същия мек тон:

— Простете ми, ако съм сметнала погрешно, че нашето приятелство ми дава правото да бъда откровена... може би прекалено откровена, в ущърб на личните си интереси. — Тя позамълча, сякаш в очакване да бъде прекъсната, но понеже той продължи да я гледа учудено, захапа устна и довърши: — Вие имате пред себе си голяма кариера. Тези, които ви помагат, трябва да правят това без да ви обвързват — окови от рози може да бъдат тежки като олово. Докато спечелите независимост, вие, който с време може да постигнете всичко сам, ще имате нужда от помощ. Нали знаете — добави тя с усмивка, — имате само една ръка.

— С вашата доброта и разбиране вие ме накарахте да го забравя — отвърна той със запъване. Но в ума му проблесна видението на малката пейка във Версай, където не беше забравил това, и като обиколи с поглед празната тераса, където бяха двамата, порази го съдбовната прилика.

— И аз не би трябвало да ви напомням за това сега — продължи тя, — но трябва да ви кажа, че парите винаги могат да я заместят. Както в приказката, принцът трябва да се сдобие с нова ръка, направена от злато. — Тя млъкна и после неочаквано пристъпи по-близо до него и промълви бързо, почти страстно: — Не виждате ли, че ви съветвам против личните си интереси... против самата себе си. Вървете си в Париж и вървете по-скоро, преди да съм променила решението си. Само че ако не намерите приятелите си там... не забравяйте, че имате една приятелка тук.

Преди да може да отговори или дори да разбере изражението на това пребледняло лице, тя беше изчезнала.

Тръгна за Париж същия следобед. Отиде направо на Рю дьо Фриволе — старото му решение да избягва Хелън се разпръсна като дим пред вероятността да я загуби завинаги. Но портиерът знаеше само, че мадмоазел напуснала квартирата един-два дена след като мосю я беше изпратил до дома. И — подчертано — имало друг господин, който се интересувал много... и щедро, що се отнася до

парите, за каквато и да било следа от младата дама. Бил един... Портиерът се усмихна на себе си, като видя Острандър да се изчервява. Така му се пада на този еднорък надут американски позьор! Мадмоазел била по-умна с този, втория.

Острандър не довърши картината си. Княгинята му изпрати чек, който той студено ѝ върна. Но чрез покровителството на русите беше си спечелил слава, която му служеше добре пред търговците на картини, въпреки тревогите на войната. Обаче работата вече не му беше присърце, обхвана го трескаво неспокойство, което в друго време би могло направо да го провали. Някои от другарите му художници вече бяха постъпили в армията. След първите големи поражения той предложи единствената си ръка и военния си опит на този Париж, който го бе приютил. Старият боен инстинкт се събуди у него с някакво безразсъдство, каквото никога не беше изпитвал преди. Във внезапните нападения, извършвани от Париж, едноръкият американец се прочу, но няколко дена преди капитулацията беше покосен от един куршум през белия дроб и оставен във временен лазарет. Тук, във вихъра и ужасите на Комуна той бе забравен и когато Париж се съживи под знамето на Републиката, беше изчезнал тъй безследно, както и съотечественичката му Хелън.

Но госпожица Хелън Мейнард се оказа само засенчена, а не сразена. В самото начало на военните действия неколцина американци бяха продължили лекомисления си живот сред развалините на рушащата се империя. Един-два дена след като бе напуснала Рю дьо Фриволе, тя бе поканена от една от бившите си богати съученички да участва с гласа и дарбата си в една от екстравагантните им забави.

— Нали разбираш, мила — каза госпожица дьо Лейн с безобидна деликатност, като оглеждаше износената рокля на старата си другарка, — че татко смята да ти заплати хонорар, и това може да ти отвори път сред другите ни приятели.

— При други условия не бих дошла, скъпа моя — отговори Хелън със също такава откровеност.

Но тя свири и пя очарователно на модното общество в хотела на Шан-з-Елизе, толкова очарователно, че госпожица дьо Лейн доверително поразправи за нейните качества и по-щастливото ѝ минало на някои от гостите.

— Едно създание, което напълно заслужава подкрепа — каза госпожица дьо Лейн на овдовялата херцогиня Сохо, която минаваше през Париж на път за Англия. — Няма да повярвате, че татко е познавал баща ѝ, когато е бил един от най-богатите хора в Южна Каролина.

— Баща ви трябва да е имал голям късмет — спокойно забеляза херцогинята, — и вие също. Запознайте ме.

Това не беше точно отговорът, който очакваше госпожица дьо Лейн, и тя за миг се подвоуми, но херцогинята се възползува от този миг, отиде при пианото и се запозна сама. Когато стана да си ходи, тя покани Хелън да обядва с нея на другия ден.

— Елате раничко, мила моя, и ще си поприказваме надълго и нашироко.

Хелън изтъкна колебливо, че е всъщност гостенка на семейство дьо Лейн.

— А, да, това е вярно, миличка! Тогава можете да доведете и някого от тях.

Хелън отиде на обеду, но нямаше никой с нея. Тя поговори надълго и нашироко с вдовицата.

— Аз не съм богата колкото вашите приятели, миличка и не бих могла да ви плащам по десет наполеона за една песен. Както за вас, и за мен е имало „по-добри дни“. Но не ви е мястото там, дете мое... и ако можете да търпите за известно време компанията на една стара жена, мисля, че мога да ви намеря какво да правите.

Същата вечер Хелън замина за Англия с херцогинята — пример на „неблагодарност, неделикатност и безсрамен снобизъм“, за който на госпожица дьо Лейн не ѝ омръзваше да разправя.

— И като си помисля, че аз я запознах, при все че тя е професионална певица!

Минаха три години. Париж, който се съживяваше под властта на републиката, беше забравил Хелън и американската колония, а американската колония, емигрирала при по-приятни за тях кралски дворове, беше забравила Париж.

Беше хладен английски летен ден; Хелън, застанала до прозореца на малката трапезария в Хамли Корт, се любуваше на

прекрасната морава, която дъждовитото английско небе поддържаше зелена през цялата година, когато в ушите ѝ прозвуча деловият мъжки глас на херцогинята и усети лекото женствено докосване на ръката ѝ върху рамото си.

— Днес ще отидем на обяд в Моурланд Хол, скъпа моя.

— Ами че ние бяхме там едва миналата седмица! — възрази Хелън.

— Точно така — отвърна сухо херцогинята, — а може да обядваме там идущата седмица и по-идущата. И — добави тя, като надзърна в сивите очи на компаньонката си, — от тебе зависи да останеш там, ако ти харесва.

Хелън загледа учудено покровителката си.

— Скъпа моя — продължи херцогинята и обви с ръка кръста на Хелън, — сър Джеймс е оказал честта на мен, както прилича на моите връзки с теб, да ми довери тайните си чувства. Понеже ти не си ми доверила твоите, предполагам, че нямаш такива и че ще чуеш от мен нещо ново, когато ти кажа, че сър Джеймс иска да се ожени за теб.

Очевидното изумление в погледа на девойката потвърди предположението на херцогинята, преди още да чуе гласа ѝ.

— Но той почти не ме познава и не знае нищо за мен — бързо каза Хелън.

— Тъкмо наопаки, скъпа, той знае всичко за теб. Постарах се да му разкажа най-подробно всичко, което аз зная, а и някои неща, които дори *ти* не знаеш и не би могла да му разкажеш. Например че си много мил човек. Хайде, скъпа, не ме гледай така втрещено, иначе ще помисля, че наистина има нещо, което не зная. Тая работа още не е нито за смях, нито за сълзи, засега само ще отидем пак на обед при учтив човек, който има три дъщери и имение в графството. Но да не направиш грешката да му откажеш, преди да ти е направил предложението... каквото и да направиш след това.

— Но... — запъна се Хелън.

— Но... искаш да ми кажеш, че не го обичаш и че никога не си помисляла за него като за съпруг — прекъсна я херцогинята, — мога да го прочета по лицето ти и е съвсем правилно да го кажеш.

— Толкова е неочаквано... — продължи настойчиво Хелън.

— Всичко е неочаквано, когато мъж ти заговори по тия въпроси — каза херцогинята. — Ние, жените, единствено сме винаги

подготвени.

— Но — упорствуваше Хелън, — ако аз изобщо не искам да се омъжвам?

— Според мен това би потвърдило тогава, че трябва да се омъжиш; ако гореше от желание да се омъжиш, положително щях да те разбудя, скъпа. — Тя позамълча, сетне притегли Хелън по-близо и добави с нотка на мъжка нежност: — Докато съм жива, скъпа моя, да помниш, че си имаш дом тук. Но аз съм стара жена, която живее с рента от много малко наследство. Смъртта е толкова неизбежна за мен, колкото женитбата за теб.

Въпреки всичко те не подновиха този разговор и приеха поздравите на домакина си в Моурланд Хол със скромност и искреност, напълно естествени и непресторени за двете жени. Обаче сър Джеймс — висок, запазен мъж на средна възраст, с биещо на очи държане на човек с отдавна затвърдено и признато обществено положение — прояви в този случай лекото чувство на неувереност и уязвимост от подигравка, което обикновено издава у средния британец нежното увлечение, изпълнило сърцето му. Но задълженията на домакин спрямо по-възрастната и по-високопоставена от него жена прикриха за малко смущението му и позволиха на Хелън съвсем спокойно да се любува пак на съкровищата и дългия салон на Моурланд Хол, които вече не бяха нови за нея. Имаше пет-шест платна от стари майстори, които от векове се ползуваха със същото уважение, както и дедите на собственика им; там бяха и самите деди, с перуки, гофрирани яки и маншети и с бели ръце, изписани от Ван Дайк, Лийли, Ромни и Гейнсбъро; там бяха и еднообразните, безизразни прабаби, облечени с корав брокат или рокли с високи талии, но всичките в тези ярки цветове, които липсваха на сивото небе навън и които май се бяха оттеглили от тоалетите на техните потомки. Младата американка се замисли за известно време как ли ще е изглеждала алеята от липи, осеяна с това пъстро докарано множество, и се запита дали гнетът на обстановката най-после не бе убил блясъка на тези багри. И у нея се събуди едно ново чувство. Както повечето от съотечественичките ѝ, тя се влияеше от материалните условия на живота; помисли си, че всичко, което виждаше тук, би могло да бъде нейно; това, че имаше възможността да заеме място в редицата на тези чудновати царедворци и още по-чудновати пастирки и като тях да

гледа извисоко от платното натрапчивия чужденец, я изпълни за миг с полугорда, полубезразлична готовност да се подчини на това, което ѝ се стори нейна съдба. Една холандска придворна дама с присвити очи и остра коса, пред която стоеше, я гледаше със скован празен поглед. Пред портрета на кокетен триножник в претрупана рамка имаше малка скица с маслени бои. Беше явно някое неотдавна придобито съкровище. Не беше го виждала преди. Тя поривисто се приближи и от пръв поглед позна, че беше скицата на Острандър от парижката му мансарда.

Стената, стаята, паркът отвъд, дори и сивото небе сякаш избледняха пред нея. Тя пак стоеше пред таванския си прозорец и гледаше през покривите и комините нагоре към синьото небе на Париж. В една пролука между покривите виждаше кестените да трепкат на малкия площад, чуваше лястовичките да чуруликат в тенекиените корита на улците пред нея, долу от улицата долиташе провикването на продавача на шоколад или крясъкът на някакъв гамен, или пък най-новият шансон, подсвиркван от работник със синя риза на близкото скеле. Полъхът на Париж, на младостта, на слели се ведно работа и забавление, на амбиция, на радостна свобода отново я изпълниха и се смесиха с мириса на резедата, която обикновено стоеше на стария прозоречен перваз.

— Радвам се, че ви харесва. Току-що го сложих тук.

Беше гласът на сър Джеймс. Глас, донякъде възвърнал естествеността си — спокоен дори малко вял английски глас, — сигурен с опита на годините, че ще бъде почтително изслушан. И все пак той някак подразни нервите ѝ със своето самодоволство и пълната несъвместимост с чувствата ѝ. Въпреки това стремежът да узнае нещо повече за скицата беше по-силен.

— Искате да кажете, че сега сте я купили? — попита Хелън. — Не е ли английска?

— Не е! — отговори сър Джеймс, доволен от интереса на събеседничката си. — Купих я в Париж веднага след Комуната.

— От художника ли? — продължи Хелън с малко задавен глас.

— Не — каза сър Джеймс, — макар че много добре познавах тоя нещастник. Можете веднага да разберете, че на времето е бил многообещаващ художник. Мисля си, че трябва да му е била открадната от тия проклети бунтари, докато е лежал в болница. Обаче

аз я познах и купих от тях за няколко франка това, за което щях да платя на *него* хиляда.

— В болница? — повтори замаяно Хелън.

— Да — отговори сър Джеймс. — Всъщност това беше краят на обикновения бохемски живот на художник. Макар че в тоя случай човекът беше *истински* художник... и между другото, струва ми се, беше ваш съотечественик.

— В болница! — пак повтори Хелън. — Значи е бил беден?

— По-скоро бих казал безразсъден — той се хвърлил в бой пред Париж и бил тежко ранен. Но това е последица от обикновена любовна история; момичето, казват, избягало както обикновено с по-богат мъж. Във всеки случай това го погубило като художник: след тая история той вече не е нарисувал нищо, което да си струва.

— А сега? — попита Хелън със същия непроменен тон.

Сър Джеймс сви рамене.

— Изчезна. Може някой ден да го видим да рисува по лондонските тротоари... с кредити. Тая скица, между другото, е била нещо, което винаги ме е привличало в ателието му... но той все не искаше да се раздели с нея. Мислил съм си, знаете ли, че момичето е имало нещо общо с нея. Тая скица е чудно реалистична, нали виждате? И не бих се изненадал, ако самото момиче е живяло зад едно от тия чудновати тавански прозорчета.

— То наистина е живяло там! — отрони с нисък глас Хелън.

Сър Джеймс се позасмя.

Хелън се озърна. Херцогинята бе влязла тихо, без да я усетят, в библиотеката и бе застанала така, че те я виждаха, но тя не можеше да ги чуе, беше доближила лорнета до очите си и разглеждаше някакви книги по лавиците.

— Искам да кажа — заговори Хелън с много ясен глас, — че младото момиче не е избягало от художника и той не е имал нито правото, нито някакъв повод да сметне, че не му е било вярно, нито пък да отдава злополучията си на него!

Тя се подвоуми — не от някакво чувство на недискретност, но за да се съвземе от мигновеното съмнение дали това момиче е била самата тя, — но само за миг.

— В такъв случай вие сте познавала художника... както и аз? — промълви с изумление сър Джеймс.

— Не както сте го познавали *вие* — откликна Хелън. Пристъпи към картината и като посочи с тънкия си пръст платното, каза: — Виждате ли това прозорче с резедата?

— Много ясно.

— Това беше *моята* стая. А неговата беше отсреща. Той ми го каза, когато видях за първи път скицата. Аз съм момичето, за което говорите, защото той не познаваше друго, и аз вярвам, че беше верен, почтен мъж.

— Но какво сте правили там *вие*? Положително се шегувате! — възкликна сър Джеймс с принудена усмивка.

— Аз бях бедна студентка в консерваторията и живеях там, където можех да си платя наема.

— Сама!

— Сама.

— А този човек беше...

— Майор Острандър беше *мой приятел*. Мисля дори, че имам по-голямо право да го нарека така, отколкото сте имали *вие*.

Сър Джеймс се поизкашля и се хвана за реверите на дрехата си.

— Разбира се... вероятно, нямах представа за това, нали разбирате... когато го казах. — Той се озърна, сякаш търсеше случай да избяга. — А! Да поканим херцогинята да погледне скицата... мисля, че не я е виждала. — Той пристъпи към библиотеката.

— По-добре ще е тя да почака — спокойно рече Хелън.

— За какво?

— Докато... — Хелън усмихнато се поколеба.

— „Докато“? Боя се, че не ви разбирам — промълви сър Джеймс сковано и се изчерви от леко подозрение.

— Докато се *извините*.

— Разбира се — каза сър Джеймс с полуистеричен смях. — Моля да ме извините. Нали разбирате, аз само повторих една история, която са ми разправяли, и не можех да си представя тя да има нещо общо с вас. Моля да ми простите, разбира се. Аз... ъ-ъ-ъ... всъщност — добави той и смутената усмивка изчезна от лицето му, а очите му я загледаха втренчено — сега си спомням, че трябва да ми го е разправил портиерът на тази къща... или на отсрещната... че го отвел някакъв русин... това младо момиче. Разбира се, то е било някаква измислена история.

— Аз напуснах Париж с херцогинята — спокойно каза Хелън — преди войната.

— Естествено. И тя знае всичко за приятелството ви с този мъж?

— Мисля, че не. Не съм ѝ разправяла. Нима е трябвало? — отвърна Хелън и вдигна ясните си очи към неговите.

— Наистина не зная — отговори със запъване сър Джеймс. — Но ето я и нея. Разбира се, ако смятате, че е по-добре, няма да ѝ кажа нищо за тази работа.

Хелън за първи път го погледна с някакво истинско чувство в погледа; в случая то беше презрение.

— Колко странно — заговори тя, когато херцогинята, без да бърза, се доближи до тях все още с лорнета до окото. — Сър Джеймс току-що, без да подозира, ми показва скица на скъпата ми стара мансарда в Париж. Вижте! Това беше прозорчето на моята стая. И само като си го помисля! Сър Джеймс я е купил от мой стар приятел, който я е нарисувал от един отсрещен таван, където живееше. И също без да го подозира.

— Колко чудно — каза херцогинята, — пък и колко романтично!

— Много — каза сър Джеймс.

— Много — каза Хелън.

Тонът им беше толкова различен, че херцогинята загледа ту единия, ту другия.

— Но това не е всичко — добави усмихнато Хелън, — сър Джеймс си въобрази...

— Ще ме извините ли за миг — прекъсна я сър Джеймс и се обърна бързо към херцогинята с пресилена усмивка и леко изчервено лице: — Бях забравил, че обещах на лейди Хариет да ви закарам в Дийп Хил след обед, за да се видите с този южноамериканец, който толкова е харесал имението ви, и трябва да дам нареждане за колата.

Когато сър Джеймс излезе, херцогинята се обърна към Хелън:

— Виждам какво е станало, скъпа, не бери грижа за мен, защото откровено ти признавам, че сега ще си ям обед с по-малко чувство на виновеност, отколкото предполагах. Но кажи ми как му отказа?

— Не съм му отказала — отговори Хелън. — Само не му дадох възможност да ми направи предложение.

— Как?

Тогава Хелън ѝ разказа всичко, всичко, освен за първата си среща с Острандър в ресторанта. Една истинска жена уважава гордостта на тези, които обича, дори повече от своята собствена и макар да смяташе, че тази случка би могла донякъде да изкупи в очите на херцогинята породилото се след това романтично увлечение, не можа да ѝ разправи.

— Значи вие, двамата наивници, не сте се видели оттогава насам? — попита тя.

— Не.

— Но се надявате да се видите?

— Не мога да кажа нищо за *него* — отвърна Хелън.

— И никога не си му писала и не знаеш дали е жив, или не?

— Не.

— Значи аз три години съм хранила на гърдите си една смела, самостоятелна млада реалистка и най-сентименталната идиотка, каквато някога е фигурирала в някоя романтична опера или селска балада.

Хелън не ѝ отговори.

— Е, мила моя — продължи херцогинята след кратко замълчаване, — виждам, че си осъдена да прекараш дните си с мен в някой евтин хотел в Европа. — Хелън учудено вдигна очи. — Да — подхвана пак херцогинята, — предполагам сега трябва да реша да продам имението си на този позлатен южноамериканец, който се е влюбил в него. Но няма да си разваля този ден, за да се срещна с него сега, не, ние ще се извиним и няма да отидем в Дийп Хил днес, а мирно и тихо ще се върнем у дома след като се наобядваме. Това ще е добре дошло за сър Джеймс.

— Но аз мога да се върна към стария си живот и пак да си печеля хляба сама.

— Стига да мога, няма да те пусна — мрачно заяви херцогинята. — Признавам, че благодарение на самостоятелността си ти стана за мен чудесна компаньонка, но ще се погрижа да не си развалиш с нея отново изгледите за женитба. Ето и сър Джеймс пристигна. Честна дума, не зная, скъпа, кой от двамата ви изглежда по-доволен.

На връщане през парка Хелън пак се помъчи да убеди херцогинята да се откаже от мисълта да продаде Стамли Корт и да се съгласи тя да си възвърне старата свобода и самостоятелност.

— Никога, никога няма да забравя вашата доброта и нежни грижи — обичливо продължаваше младата девойка, — с ваше позволение ще идвам при вас винаги, когато пожелаете, но ще ми позволите също да си изградя живота отново и да работя за препитанието си.

Херцогинята обърна към нея сериозното си, но със стаен смях лице:

— Това значи, че си твърдо решила да търсиш *него*. Добре! Може би, ако се откажеш от другото си абсурдно решение да станеш самостоятелна, ще се опитам да ти помогна. А сега, скъпа, май че ей там виждам точно оня отвратителен южноамериканец — и тя посочи някакъв мъж, който прекосяваше моравата на Стамли Корт, — навърта се като някой хищник. Не, днес не ща да го видя, ако се обади, но ти би могла. Между другото, казват, че не бил грозен, прочут генерал от южноамериканската война, бил гъбав с пари и дошъл тук с тайно поръчение на правителството. Но аз забравих... остатъка от живота си ние ще трябва да посветим на търсенето на *другого*! Пък и започвам да мисля, че не ме бива за сватовница.

Хелън нямаше настроение да води разговори с един непознат, на когото, както и херцогинята, беше склонна да гледа като на съдбоносен предвестник на жертви. Знаеше за затрудненото финансово положение на приятелката си, което можеше да ѝ наложи такава жертва, за да ѝ осигури някакъв доход на старини и както Хелън подозираше, някакво обезпечаване на самата нея; позната ѝ беше странната нежност, която проявяваше към нея тази мъжествена жена, надживяла изневерите на един съпруг и забравата на един син, и сърцето ѝ се сви при мисълта за раздяла с нея, докато гордостта ѝ повеляваше да се върне към предишния живот. След това се запита дали херцогинята бе права, дали тя все още таеше надеждата да се срещне пак с Острандър? Сълзите, които бе съдържала целия този ден, изблигнаха, когато отвори вратата на библиотеката и изтича през градината към миртовата алея. „В болница!“ Тези думи не бяха заглъхвали в ушите ѝ докато слушаше добродушните приказки на сър Джеймс, докато трая странно натегнатият обед, докато я увещаваеше полунежно, полунастойчиво, по мъжки, нейната покровителка. Той *беше* я обичал, *беше* страдал и *може би беше* я сметнал за неверна! И изведнъж тя спря. В другия край

на алеята, загледан в къщата, стоеше злокобният непознат, когото искаше да отбегне.

Каква дързост! Погледна пак: той стоеше облеган на едно дърво и очевидно бе толкова погълнат от мислите си, колкото и самата тя. Всъщност той скицираше обраслата с бръшлян стряха на библиотеката. Какво нахалство! И скицираше с лявата си ръка. Внезапно я обзе тръпка на суеверно съмнение. Нетърпеливо направи няколко крачки напред, за да го види по-добре! Не! Той имаше две ръце!

Но зорките му очи вече я бяха забелязали и преди да успее да се изплъзне, тя видя как захвърли скицника си и припряно забърза към нея. Смаяна и объркана, тя понечи да избяга, но краката отказаха да ѝ се подчинят и когато той най-после стигна до нея с изтръгнал се от устните му вик „Хелън!“, усети, че залита, и той я хвана в прегръдките си.

— Слава богу! — промълви той. — Значи тя ти е позволила да дойдеш при мен!

Бавно и замаяно Хелън се освободи от прегръдката му и остана, вперила в него учуден поглед. Беше почернял и отслабнал, а пък и втората ръка... но въпреки всичко това бе *той*. И с любовта, която сега четеше в честните му очи!

— Тя ми е позволила? — повтори безизразно девойката. — За кого говориш?

— За херцогинята.

— Херцогинята?

— Да! — Изведнъж той млъкна, загледан в озадаченото ѝ лице, и собственото му лице пребледня и стана пепелносиво. — Хелън! За бога, кажи ми! Нали не си го приела?

— Не съм приемала никого — отвърна тя с пресечен глас и леко се изчерви. — Аз не те разбирам.

Той облекчено си отдъхна и каза с изумление:

— Но нима херцогинята не ти е казала? Не ти ли е разправила как, отчаян от неочакваното ти изчезване, със сломени амбиции, след като не ми остана нищо друго, освен стария ми занаят на боец, аз се присъединих към тайна експедиция за подпомагане на чилийските революционери? Как аз, който можех да умира от глад като художник, спечелих слава като партизански генерал и за награда бях натоварен с

дипломатическа мисия в Европа? Как дойдох в Париж да те търся? Как узнах, че дори и картината... твоята картина, Хелън... е била продадена. Как докато търсех следите ѝ тук, се запознах с херцогинята в Дийп Хил и като научих, че ти си при нея, при един мигновен порив ѝ разказах цялата си история. Как тя ми каза, че макар и да е най-добрата ти приятелка, ти никога не си ѝ споменала за мен, и тогава ме помоли да не те лишавам от случая за добър брак, като ти се открия и така събудя едно минало... което според нея си забравила. Как ми се замоли да ѝ позволя поне да подложи на изпитание твоите чувства и спомени и дотогава да остана настрана от тебе и нея... и от съжаление към теб, Хелън, зарад теб... аз се съгласих. Положително ти го е казала *сега!*

— Нито една дума — безизразно пророни Хелън.

— Тогава искаш да кажеш, че ако не бях блуждал из парка днес с надеждата да те видя и с мисълта, че като не ме познаеш с тази изкуствена ръка, няма да съм престъпил даденото ѝ обещание, ти нямаше да знаеш дори, че съм жив!

— Не!... Да!... Чакай! — На бледото ѝ лице блесна усмивка и то порозовя. — Сега разбирам всичко. О, Филип, не виждаш ли... Тя само е искала да ни изпита!

В безлюдната горичка настъпи мълчание, нарушено само от трелите на една птичка, уплашена от нахълтването в нейното усамотение.

— Не сега!... Почакай! Ела с мен!

В същия миг тя сграбчи лявата ръка на Филип и го повлече тичешком по пътеката към къщата. А когато двамата наближиха вратата към градината, тя внезапно се отвори и се появи херцогинята, усмихната, с очила на носа.

Генерал дон Фелипе Острандър не откупи Стамли Корт, но той и жена му бяха там винаги добре дошли гости. А сър Джеймс, както приличаше на един английски джентълмен, галантно подари на жената на Филип първата картина на мъжа ѝ.

[1] Така ще видите по-добре... (фр.). Б.пр. ↑

[2] Мaстихин (от итал. *mestichino*) — специален инструмент, използван в маслената живопис за смесване на боя, почистване на палитрата, или прилагане на гъста боя върху платното. — Б.кор.ел.изд.

↑

[3] *Accessit* (лат.) — Издържала. Б.пр. ↑

[4] *Boulevardier* (фр.) — Парижки бохем. Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.